

вові акти й Конституція України. Сьогодні недосконалість і прогалини у правовому регулюванні процесуальних імунітетів, відсутність необхідних наукових рекомендацій подекуди спричиняють під час правозастосовної діяльності

проблеми. Натепер відсутня чітка наукова концепція поділу імунітетів на види, чинне кримінальне процесуальне законодавство України не містить переліку імунітетів або чіткого, системного переліку осіб, які ними наділяються.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України – Основний Закон держави і суспільства : [навч. посіб.]. – Х. : Факт, 2001. – 230 с.
2. Юридична енциклопедія : в 6 т. / редкол. : Ю.С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : Укр. енцикл., 1998–2004. – Т. 2 : Д–Й. – 1999. – 744 с.
3. Удалова Л.Д. Досудове провадження у кримінальних справах щодо окремих службових осіб, які обіймають особливо відповідальне становище : [моногр.] / Л.Д. Удалова, І.В. Бабій. – К. : КНТ, 2010. – 192 с.
4. Григорук Н.Г. Непорушність повноважень народних депутатів України / Н.Г. Григорук // Часопис Київського університету права. – 2002. – № 2.
5. Мирошник С.В. Правовые стимулы в российском законодательстве : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституционное право; муниципальное право» / С.В. Мирошник. – Ростов-н/Дону, 1997. – 20 с.
6. Гомьен Д. Європейська конвенція про права людини і Європейська соціальна хартія: право і практика / Д. Гомьен, Д. Харріс, Л. Зваак. – К., 1998. – 60 с.
7. Волкотруб С.Г. Імунітет у кримінальному процесі України : [моногр.] / С.Г. Волкотруб. – Х. : Консум, 2005. – 144 с.
8. Корякин И.П. Иммуниет в уголовном судопроизводстве : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность» / И.П. Корякин. – Караганда, 2003. – 33 с.
9. Руднев В.И. Иммуниеты в уголовном судопроизводстве : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность» / В.И. Руднев. – М., 1997. – 22 с.
10. Лукошкина С.В. Иммуниеты в российском уголовном судопроизводстве : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Уголовный процесс и криминалистика; судебная экспертиза; оперативно-розыскная деятельность» / С.В. Лукошкина. – Иркутск, 2005. – 224 с.
11. Щериця С.І. Класифікація імунітетів у кримінальному судочинстві / С.І. Щериця // Національна і міжнародна безпека в сучасних трансформаційних процесах : матеріали наук.-практ. конф. – К., 2011. – С. 115–117.
12. Фалалєєва Л.Г. Дипломатичні імунітети: принципи, норми, практика застосування / Л.Г. Фалалєєва, В.В. Мараховський // Вісник Академії адвокатури України. – 2009. – № 1. – С. 192–202.
13. Демин Ю.Г. О проблеме служебного иммунитета в международном праве / Ю.Г. Демин // Советский ежегодник международного права. – 1988. – М. : Наука, 1989. – С. 83–88.

УДК 343.985

ОГЛЯД МІСЦЯ ПОДІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ РОЗБОЇВ, УЧИНЕНИХ НЕПОВНОЛІТНІМИ

INSPECTION OF THE SCENE WHEN INVESTIGATING ROBBERIES. COMMITTED BY MINORS

Яковіна О.Б.,

здобувач кафедри криміналістики та судової медицини
Національна академія внутрішніх справ

У статті окреслено тактичні та процесуальні особливості проведення огляду місця події в кримінальних провадженнях досліджуваної категорії. Виокремлено сукупність матеріальних слідів, які можна виявити під час проведення огляду місця події, що свідчатиме про вчинення розбою неповнолітніми. Подано відповідні пропозиції, спрямовані на підвищення якості означеної слідчої (розшукової) дії.

Ключові слова: кримінальне провадження, огляд місця події, розбій, слідчий, неповнолітній, сліди.

В статье обозначены тактические и процессуальные особенности проведения осмотра места происшествия по уголовным делам исследуемой категории. Выделена совокупность материальных следов, которые можно обнаружить при проведении осмотра места происшествия, что будет свидетельствовать о совершении разбоя несовершеннолетними. Внесены соответствующие предложения, направленные на повышение качества указанного следственного (розыскного) действия.

Ключевые слова: уголовное дело, осмотр места происшествия, разбой, следователь, несовершеннолетний, следы.

The article outlines the tactical and procedural features of inspection of the scene in criminal proceedings investigated categories. It notes that the tactics spot observations has features depending on the scene of a robbery – in a room on the ground. Due to the high information content of crimes efficiency review significantly increase efficiency provided, determining the boundaries of view (ways to approach and move away from it) and involving forensic inspector and dog handlers with dogs.

Thesis there is determined a set of material traces that can be found during the inspection of the site, indicating that commit robbery minors: traces of hands, feet, blood traces the use of firearms, traces of the use of guns cracking tracks vehicle which criminals used during the attack. Noted that it referred to the subjects because of their age, a certain frivolity inherent to destroy traces of their illegal activities.

The task of investigating detect material traces that could point to a way to commit robbery group, such as: identifying the scene of several persons with multiple injuries; identify several instruments or traces of several guns, especially diverse; divergence ways to use uniform instruments offense; detecting traces of hands and feet, who are not victims or other persons, the location of which is not related to the commission of the crime.

The attention that the examination of the scene practitioners are not used properly, and often is a mere formality and does not meet the principle of commitment in obtaining material forensic meaningful information to establish the mechanism of the crime and those who committed it. And one of the reasons for poor preparation forensic investigators, operatives; the other is to underestimate the importance of this investigation (investigative) actions. An appropriate proposals aimed at improving the quality of the designated investigative (detective) actions.

Key words: criminal proceedings, examination of the scene, robbery, investigator, minor traces.

Із прийняттям у 2012 році нового Кримінального процесуального кодексу (далі – КПК) України змінилися окремі процесуальні та криміналістичні підходи до вирішення проблем проведення слідчих (розшукових) дій на початковому етапі розслідування злочинів.

Як свідчить практика, під час розслідування розбоїв, учинених неповнолітніми, найбільшу складність становлять допит підозрюваного; слідчий експеримент; огляд місця події; допит свідків; освідчування; пред'явлення для впізнання; обшук. До основних причин неефективного проведення слідчих (розшукових) дій у кримінальних провадженнях цієї категорії варто зарахувати протидію розслідуванню й недостатній рівень взаємодії слідчих та оперативних співробітників.

Оскільки розслідування розбоїв зазвичай починається з огляду місця події, тому зупинимося на розгляді особливостей проведення цієї слідчої (розшукової) дії в кримінальних провадженнях про розбої, учинені неповнолітніми.

Основи організації й тактики проведення огляду місця події широко висвітлені в сучасній криміналістичній літературі, зокрема його поняттю, сутності, вирішуваним завданням присвячені роботи таких учених-криміналістів, як Р.С. Белкін, М.С. Бокаріус, В.К. Весельський, В.К. Лисиченко, М.І. Порубов, В.Ю. Шепітько, М.Г. Щербаковський та інші автори.

Загальні положення й рекомендації щодо проведення огляду досить детально розроблені в науковій криміналістичній літературі. Потребують з'ясування та уточнення окремі організаційні й тактичні аспекти огляду місця події в разі отримання інформації про вчинення розбійного нападу.

Аналіз сучасної практики роботи правоохоронних органів під час розслідування злочинів, передбачених ст. 187 Кримінального кодексу України, показує, що огляд місця події проводився в усіх вивчених кримінальних провадженнях, проте результативність його проведення залишає бажати кращого. Під час оглядів подекуди допускаються помилки методичного характеру, порушується рекомендований криміналістами алгоритм дій, який необхідно виконувати на місці події в певній послідовності. Недостатня кількість учасників слідчо-оперативної групи (далі – СОГ), велика трудомісткість огляду місця події, зволікання з його проведенням не сприяють якісному його проведенню.

Огляд місця події – це невідкладна слідча (розшукова) дія, спрямована на встановлення, фіксацію й дослідження обстановки місця події, слідів злочину та злочинця й інших фактичних даних, що дають змогу в сукупності з іншими доказами зробити висновок про механізм події та інші обставини розслідуваної події [1, с. 556].

Загальні вимоги, що висуваються до огляду місця події, визначені в кримінально-процесуальному законодавстві (ст. 237 КПК України) [2]. Аналіз цих норм свідчить, що сутність огляду місця події зводиться до трьох основних ознак: а) виявлення слідів злочину; б) з'ясування обстановки місця події, інших обставин, що мають значення для справи; в) фіксація всього виявленого в тому вигляді, у якому воно спостерігалось на момент огляду.

Значення цієї слідчої (розшукової) дії полягає в тому, що на місці події, як правило, залишаються численні й різноманітні матеріальні наслідки кримінального правопорушення у вигляді різних слідів та інших речових доказів, необхідних для розкриття кримінального правопорушення. Навіть у випадках, коли злочинцем не залишено таких матеріальних наслідків, характер місця, де він учинений, обстановка іноді мають велике значення для перевірки показань потерпілих, свідків обвинувачених, для з'ясування сутності й послідовності тих дій, які мають стосунок до злочину [3, с. 154–156].

Ми погоджуємось із думкою В.Ю. Шепітька, що безпосереднє сприйняття слідчим обстановки місця події та

виявлених речових доказів стає тим вихідним матеріалом, ознайомлення з яким дає можливість відновити подію злочину, а в окремих випадках й особу злочинця. Специфіка сприйняття відбитків злочину визначає й саму тактику огляду місця події, й ті тактичні прийоми (їх системи), які можуть бути використані [4, с. 4].

Зазвичай місце події – це приміщення або ділянка певної території, де безпосередньо сталася розслідувана подія. Однак обмежувати місце події тільки цим простором було б неправильно. К.О. Чаплинський визначив, що межі огляду місця події повинні охоплювати місце, де відбулася злочинна подія, виявлені сліди злочину або інші речові докази і предмети, що мають значення для кримінального провадження; приміщення або ділянку місцевості, де відбулася підготовка до вчинення злочину; шляхи підходу злочинця до місця події та шляхи його відходу; місце, де відбувалося приховування злочинної діяльності; інші помешкання й ділянки місцевості, де можуть знаходитися предмети, що стосуються розслідування [5, с. 25].

Сліди кримінального правопорушення можуть бути виявлені й в інших місцях, що є характерною ознакою під час розслідування розбоїв, учинених неповнолітніми. Тому місцем події треба вважати не тільки те місце, де відбувся безпосередній напад, а й інші прилеглі до нього ділянки, на яких можуть бути виявлені зараховані до цієї події дані та їх наслідки. З огляду на це доцільно максимально розширити радіус огляду, так як сліди, залишені злочинцем, можуть перебувати на значній відстані від місця події, наприклад, там, де стояв транспортний засіб, на якому злочинці під'їхали до місця вчинення розбійного нападу.

Загальне завдання огляду місця події – виявлення та процесуальне закріплення криміналістично значимої інформації (фактичних даних) про обставини події, об'єкти й осіб, які мають до неї стосунок, їхні зв'язки та взаємодію. Для ефективного вирішення цього завдання слідчому потрібно: а) з'ясувати й зафіксувати в протоколі огляду місця події матеріальну обстановку, в якій відбулася досліджувана подія; б) виявити, зафіксувати й вилучити матеріальні сліди злочину (сліди рук, ніг, знарядь злочину, транспортних засобів, плям крові, а також знаряддя злочину та інші предмети, кинуті або втрачені злочинцем); в) спробувати з'ясувати зв'язок слідів та інших об'єктів з особою, яка вчинила злочин, потерпілим та іншими особами й об'єктами; г) отримати вихідні відомості для розшуку винного, організації та проведення оперативно-розшукових заходів, таких як переслідування по «гарячих слідах», подворовий (поквартирний) обхід і подальші слідчі (розшукові) дії, що входять у цю тактичну операцію.

На нашу думку, до основних завдань огляду місця події під час розбою, вчиненого неповнолітніми, можна зарахувати разом із установленням місця вчинення кримінального правопорушення вивчення обстановки вчинення розбою й обставин, що зумовлюють можливість його вчинення; виявлення слідів кримінального правопорушення, предметів-носіїв слідової інформації або предметів, залишених злочинцем; отримання вихідної матеріальної інформації про механізм і спосіб учинення розбійного нападу.

З'ясування цих завдань під час проведення огляду місця події може допомогти слідчому отримати відповіді на деякі суттєві питання кримінального правопорушення. Ефективність їх вирішення залежить від ретельного дослідження характеристики обстановки місця події та характеристики вкрадених предметів із наступним аналізом їх взаємозв'язку.

До особливостей тактики огляду місця події варто зарахувати формулювання тактичних прийомів, спрямованих на збирання вихідних даних про подію, які передували вчиненню розбою, про характеристики безпосереднього місця посягання; на прийняття рішення про призначення

відповідних експертиз і проведення відповідних перевірок за системами криміналістичних обліків, що становлять інтегративну модель використання спеціальних криміналістичних знань.

Загальними тактичними прийомами огляду місця події є такі: невідкладність, плановість, використання науково-технічних засобів і допомоги фахівців, дотримання криміналістичних правил поведінки з речовими доказами, єдине керівництво оглядом. Із позицій цих вимог розглянемо проведення огляду місця події під час розслідування розбоїв, учинених неповнолітніми.

Незважаючи на відносну оперативність прибуття слідчо-оперативної групи на місце події: протягом години після надходження повідомлення до правоохоронних органів – у 66% випадків, від 1 до 2 годин – у 32% випадків, говорити про великі можливості розкриття цих кримінальних правопорушень по «гарячих слідах» доводиться далеко не завжди. Іноді це можна пояснити значним часовим інтервалом між фактичним учиненням розбійного нападу й повідомленням про це в територіальні органи Національної поліції.

Неабияке значення має професійна та психологічна підготовка слідчого, тобто мобілізація його здібностей і навичок оглянути в будь-яких умовах. Під час підготовки до виїзду на місце події та прибуття туди слідчий подумки моделює алгоритм своїх дій і дій інших учасників огляду.

Важливим організаційно-тактичним завданням є проведення огляду місця події плановірно під єдиним керівництвом. Із цією метою слідчий повинен ужити заходів щодо надання необхідної медичної допомоги потерпілому, якщо вона не була надана раніше; залучити до участі в огляді понятих, остаточно визначити коло інших учасників огляду; провести інструктаж учасників огляду місця події про їхні права та обов'язки, а також про роль кожного з них; зібрати шляхом опитування (неформальна бесіда, до участі в якій корисно залучити й запрошених фахівців) попередні відомості, які повинні бути враховані в процесі огляду; опитування іноді доцільно фіксувати за допомогою звукозапису; провести інші невідкладні слідчі (розшукові) та оперативно-розшукові дії, що диктуються обставинами, вжити заходи, спрямовані на поліпшення умов огляду місця події (забезпечення штучного освітлення тощо).

Як і будь-яку іншу слідчу (розшукову) дію, огляд місця події можна умовно розбити на три взаємопов'язані стадії: підготовчу, робочу та заключну. На стадії підготовки слідчим повинні вирішуватися такі завдання: забезпечення охорони місця події до свого прибуття, з метою збереження недоторканності обстановки й слідів кримінального правопорушення, а також можливих шляхів підходу та відходу злочинців, де можлива найбільша локалізація слідів; залучення до огляду необхідних фахівців, а також понятих; підготовка й перевірка готовності необхідних технічних засобів. Після прибуття слідчо-оперативної групи на місце події всі зусилля слідчого мають бути спрямовані на встановлення можливих очевидців, свідків кримінального правопорушення, їх опитування для відтворення найповнішої картини того, що сталося.

На стадії робочого етапу огляду слідчий визначає межі території огляду. Застосовуючи технічні засоби, він фіксує обстановку місця події, виявлену жертву, інші об'єкти в їх нерухомому стані. Тактика огляду при цьому буде відрізнятися залежно від місця вчинення розбійного нападу: на місцевості, у приміщенні, магазині тощо. Знаючи характер найбільш типових для цього кримінального правопорушення слідів, слідчий подумки моделює злочинне діяння.

Послідовність детального огляду залежить від характеру події, особливостей місцевості, де знаходяться об'єкти огляду. Беззаперечним уважаємо твердження П.Д. Біленчука, що необхідно передусім оглядати мате-

ріальні сліди, які можуть дати максимум інформації про злочинців [6, с. 53].

Сліди, що підлягають виявленню, закріпленню й вилученню під час огляду, можна умовно згрупувати так: сліди рук, ніг, крові, сліди застосування вогнепальної зброї, сліди від застосування знарядь злому, сліди транспортного засобу, який злочинці використовували під час нападу.

Сліди рук мають особливе значення, оскільки є беззаперечним доказом перебування підозрюваного на місці розбійного нападу, а також того, що виявлені в результаті детального огляду предмети перебували в нього в руках. Такі сліди необхідно шукати не тільки на предметах, що знаходяться на місці події, а й на речах, викрадених у потерпілого в результаті нападу та вилучених під час обшуку в підозрюваного.

Виявлення на місці події слідів ніг і їх аналіз дає змогу висунути версії: про вік нападника, про кількість злочинців, їхні антропологічні дані; про характер їх пересування; про місце нападу на потерпілого тощо. Кількість злочинців може бути визначено, якщо на місці події є сліди різного взуття, які свідомо не належать потерпілому.

Розрізняють два види таких слідів: 1) об'ємні, що виявляються на м'якому ґрунті чи снігу; 2) поверхневі, які залишаються на твердих слідоприймаючих поверхнях при нашаруванні чи відшаруванні яких-небудь речовин, наприклад пилюки, бруду. У разі виявлення таких слідів можна визначити як загальні ознаки підошви (форма, розмір), так й індивідуальні (малюнок, її стертість, цвяхи, тріщини тощо). Фіксація таких слідів відбувається шляхом замальовування, фотографування, описування, виготовлення зліпків чи переносу на липку плівку, вимірювання одиничного сліду й елементів слідової доріжки [7, с. 23].

Сліди крові у вигляді плям, бризок, мазків, калюж найбільш часто зустрічаються в місцях заподіяння тілесних ушкоджень потерпілому: на підлозі, стінах, на поверхні меблів, одязі як потерпілого, так і злочинця тощо. У разі виявлення таких слідів необхідно зафіксувати точне місце їх локалізації, кількість, розмір, форму, колір, консистенцію, після чого описані сліди крові вилучаються та направляються на експертизу [8, с. 102–103].

Під час учинення розбійного нападу з використанням вогнепальної зброї необхідно виявити сліди її застосування, кулі та гільзи. Так, за кулями та гільзами можна встановити вид, систему й калібр зброї, що використовувалась під час нападу, а також уточнити деякі розбіжності, наприклад, чи не проводились ці постріли зі зброї, вилученої в результаті обшуку в підозрюваного чи обвинуваченого [9, с. 14].

В.І. Оперук, досліджуючи методику розслідування розбійних нападів на банківські установи, до слідів, що підлягають виявленню, закріпленню й вилученню під час огляду, зарахував місце стоянки транспортного засобу злочинців, а також місця укриття, стеження за об'єктом до вчинення нападу [10, с. 118–119]. Хоча зазначені сліди не є типовими для кримінальних проваджень про розбої, учинені неповнолітніми, і становлять 3% та 6%, відповідно, вони, безумовно, теж повинні братись до уваги слідчим – керівником СОГ. У таких місцях, окрім слідів від протекторів шин і паливно-мастильних матеріалів, які вказують на напрямок руху автомобіля, можна вилучити недопалки цигарок, випадково загублені знаряддя злочину, викрадене майно, особисті речі під час висадки та посадки злочинців в автомобіль, сліди взуття, осколки фар, частки фарби в разі пошкодження автомобіля під час утечі.

Залежно від місця укриття (стеження проводилось із приміщення в будинку, на вулиці, з автомобіля) можуть залишатись такі сліди: рук, взуття, недопалки цигарок, слини, запахові сліди, сліди від протекторів шин і паливно-мастильних матеріалів, мікрочастинки текстильних волокон та інших мікрооб'єктів, загублені особисті речі (носова хусточка, гребінець, записна книжка й інші документи) тощо [10, с. 118–119].

Належну увагу потрібно приділити виявленню шляхів відходу (втечі) злочинців із місця події, адже злочинці можуть залишити після себе такі сліди: сліди взуття, кинуті на шляху слідування знаряддя злочину, маскувальні засоби (маска, рукавички), викрадені матеріальні цінності зі слідами рук, крові, поту, мікрочастинками шкіри, текстильних волокон, волосся, запахові сліди, загублені особисті речі, а в разі використання транспортного засобу залишаються сліди від протекторів шин і паливно-мастильних матеріалів, осколки фар і частки фарби, металу у випадку пошкодження автомобіля під час втечі. Як свідчать результати вивчення кримінальних проваджень про розбої, вчинені неповнолітніми, саме зазначеним суб'єктам з огляду на їхній вік властива певна легковажність у знищенні слідів своєї протиправної діяльності.

Згідно з криміналістичними рекомендаціями, в протоколі огляду повинні максимально повно вказуватися індивідуальні ознаки та особливості вилучених речей і предметів. Лише якщо для проведення огляду потрібен тривалий час або огляд на місці ускладнений, то предмети повинні бути вилучені, упаковані, опечатані, завірені підписами слідчого й понятих на місці огляду (ч. 3 ст. 177 КПК України) [2]. Однак і в цьому випадку в протоколі огляду по можливості повинні бути вказані індивідуальні ознаки та особливості вилучених предметів.

Дані, отримані в результаті огляду, нерідко є вихідною інформацією для організації оперативно-розшукових заходів, пов'язаних із переслідуванням злочинця по «гарячих слідах», установленням свідків тощо. Під час огляду місця події використовуються всі сучасні методи фіксації обстановки: фотозйомка (орієнтувальна, оглядова, вузлова, детальна), відеозйомка (особливо за необхідності фіксації обстановки, яку важко детально описати в протоколі огляду). До протоколу огляду потрібно додати схематичний план місця події.

Неоцінену допомогу слідчому в пошуку й фіксації слідів розбою може надати спеціаліст. У ході детального огляду місця події спеціаліст здійснює пошук слідів з урахуванням обстановки місця події, подумки моделюючи напрямки руху й дії злочинця. При цьому він звертає увагу на шляхи можливого прибуття злочинців на місце події та шляхи їх

відходу; на предмети меблів і зовнішньої обстановки, до яких могли торкатися злочинці. Зокрема, у житлових приміщеннях сліди рук можна виявити на ручках дверей, шаф, столів, спинках стільців, на столових приладах, а також на зброї та знаряддях, використаних під час розбійного нападу.

Зрозуміло, що окремі ознаки можуть опосередковано свідчити про вчинення розбою групою осіб. Висування версії про вчинення злочину групою осіб можливе лише після комплексного й системного аналізу всієї сукупності виявлених ознак. До цих ознак належать:

- виявлення на місці події декількох осіб із численними тілесними ушкодженнями;

- виявлення на місці події декількох знарядь або слідів кількох знарядь злочину, передусім різнорідних;

- розбіжність способів застосування однорідних знарядь учинення злочину;

- виявлення на місці події слідів рук і ніг, які не належать потерпілим або іншим особам, місцезнаходження яких не пов'язано з учиненням злочину (членам сім'ї, які проживають разом із потерпілим, працівникам поліції, котрі першими прибули на місце вчинення розбою, та ін.).

Доходимо висновку, що під час здійснення огляду місця розбійного нападу варто дотримуватися таких тактичних рекомендацій: а) проведення огляду якомога швидше після отримання відповідного повідомлення; б) визначення меж огляду (у т. ч. шляхів підходу й відходу від нього); в) залучення інспектора-криміналіста й кінолога із собакою; г) з'ясування факту належності до події слідів і предметів, що є можливими носіями криміналістично значимої інформації; д) ужиття заходів щодо збереження слідів та інших речових доказів, протоколювання, вилучення й дослідження об'єктів.

Загалом варто зазначити, що огляд місця події під час учинення розбійного нападу не виконується практичними працівниками належним чином, часто має формальний характер і не відповідає принципу цілеспрямованості в отриманні матеріальної криміналістично значимої інформації для встановлення події, механізму злочину й осіб, які його вчинили. І одна з причин – слабка криміналістична підготовка слідчих, оперативних працівників; інша – недооцінювання значимості цієї слідчої (розшукової) дії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Криміналістика : [учебник для вузов] / [Т.В. Аверьянова, Ю.Г. Корухов, Е.Р. Российская, Р.С. Белкин]. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Порма, 2005. – 990 с.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-V1 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 37. – Ст. 1370.
3. Жиров Р.М. Расследование убийств, сопряженных с разбоем (по материалам Северокавказского региона) : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / Р.М. Жиров. – Ростов н/Д, 2006. – 216 с.
4. Шепітько В.Ю. Тактика огляду місця події : [конспект лекції] / В.Ю. Шепітько. – Х. : УкрЮА, 1994. – 20 с.
5. Чаплинський К.О. Організація і тактика слідчих дій при розслідуванні злочинів, учинених організованими злочинними угрупованнями : [монографія] / К.О. Чаплинський. – Дніпропетровськ, 2004. – 192 с.
6. Биленчук П.Д. Осмотр места происшествия : [учебное пособие] / П.Д. Биленчук, И.В. Сервецкий, А.И. Остапенко. – К. : Академия МВД Украины, 1993. – 51 с.
7. Коновалов В.Е. Осмотр места происшествия (состояние и перспективы развития) / В.Е. Коновалов. – Мн. : Минская Высш. шк. МВД СССР, 1987. – 44 с.
8. Колмаков В.П. Следственный осмотр / В.П. Колмаков. – М. : Юрид. лит., 1969. – 196 с.
9. Николайчик Н.И. Особенности осмотра места происшествия по делам о разбойных нападениях и грабежах. Использование следов и иных вещественных доказательств, изъятых с места происшествия, в розыске преступников : [лекция] / Н.И. Николайчик. – Мн. : Минская высшая школа МВД СССР, 1985. – 18 с.
10. Оперук В.І. Методика розслідування розбійних нападів на банківські установи : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / В.І. Оперук. – К., 2010. – 223 с.